

Kulturdepartementet

Postboks 8030 Dep

0030 Oslo

Høyring – forslag om endringar i stadnamnlova

Nord-Aurdal kommune har motteke høyringsbrev av 18. oktober 2018 der Kulturdepartementet ber om innspel til forslag om endringar i lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn. Kommunestyret behandla saka i møte 20.12.2018, og våre merknader følgjer nedanfor.

Me støttar det overordna formålet som går fram av alternativ 1: at kommunane får større innverknad i stadnamnsaker i sitt område. Me er òg samde i prinsippet som er skissert under alternativ 2, at skrivemåten som er vedteken i Kartverket for eit namn på ein primærfunksjon, ikkje automatisk blir førande for kva skrivemåtar kommunane vedtek i namn dei rår over.

Nedanfor går me nærare inn på ein del av forslaga i høyringsnotatet.

Kommentarar til alternativ 1

Endring i § 1 Formål og verkeområde

I dag står det i § 1: «Lova skal sikre omsynet til samiske og kvenske stadnamn i samsvar med nasjonalt lovverk og internasjonale avtalar og konvensjonar.» Departementet føreslår at det ikkje berre skal gjelde samiske og kvenske stadnamn, men også norske stadnamn.

Nord-Aurdal kommune meiner det er viktig at også norske stadnamn blir sikra av denne lovformuleringa. Endringa understrekar at stadnamnlova er ei kulturminnelov og ei språklov som skal fremja både norske, samiske og kvenske stadnamn.

Forslag til mindre streng praktisering av § 3 Namnevern

I § 3 Namnevern, andre ledd står det: «Eit nedervd stadnamn kan berre bytast ut med eit anna namn som har tradisjon som namn på namneobjektet. Unntak kan gjerast dersom særlege grunnar talar for det.» Det er ikkje føreslått endringar i lova, men det blir klargjort i førearbeida kva som er meint med «særlege grunnar», og formålet er at dette unntaket skal praktiserast mindre strengt enn i dag.

Nord-Aurdal kommune meiner at det også i framtida bør vera vanskeleg å skifte ut eit nedervt stadnamn med eit anna namn. Me har opplevd at økonomiske sponsorar har ønskt å få sitt namn på idrettsanlegg med eit lokalt stadnamn, og næringsbygg har ønskt å gi sitt namn til eit handelsområde som har eit tradisjonelt, innarbeidd namn. Derfor meiner me at paragrafen bør praktiserast strengt også i framtida, slik at nedervde stadnamn har eit sterkt vern.

Dersom «særlege grunnar» i framtida blir tolka slik at kommunane står friare til å skifte ut nedervde stadnamn, er det viktig at stadnamntenesta kjem inn med grundig rådgiving før det blir gjort endeleg vedtak. Me er likevel samde i at denotasjonsendringar (t.d. at eit namn blir overført frå éin stad til ein annan) kan vera ein «særleg grunn» til namneendring.

Styrking av § 4 Reglar om skrivemåten

Det er forslag om å flytte denne setninga frå forskrifta og inn i § 4 i lova: «Har skrivemåten vore lenge i bruk og er vel kjend og innarbeidd, kan ein fråvike gjeldande rettskriving og rettskrivingsprinsipp.» Formålet er å gi eit signal om at ein kan fråvike gjeldande rettskriving i større grad enn det som har vore vanleg før.

Dette forslaget har to sider: På den eine sida opnar det for talemålsnære former. På den andre sida opnar det for at somme tek i bruk danske skrivemåtar som i si tid vart nedskrivne av danske embetsmenn, og som somme ser på som meir «opphavlege» enn former som blir skrivne etter dagens rettskriving.

Nord-Aurdal kommune meiner at det er svært ønskjeleg å opne for meir talemålsnære skrivemåtar av stadnamn, fordi det kan vera ein måte å ta vare på dialektuttalen av stadnamn, ein uttale som er trua mange stader. Me er derfor glade for at dei nye særreglane om skrivemåten av stadnamn opnar for fleire dialektale særtrekk som me synest det er viktig å ta vare på. Men særreglane dekkjer likevel ikkje alle formene som er viktige for oss. I høyringsinnspelet føreslo me at det skulle vera mogleg å bruke -in i bestemt form av svake hankjønnsord (bakkin) og ø for norrøn ȝ og gammal kort o (strønd, øddin).

Det er ikkje eit poeng for oss å skrive alle lydar så dialektnært som råd, men me ønskjer å kunna reflektere hovuddrag som bøyingsendingar og lyden ø. Eitt sentralt døme på kor viktig denne ø-en er i valdrestalemålet, er namnet på fjorden midt i Nord-Aurdal: Strøndafjorden. Fordi dialektnær skrivemåte ikkje har vore tillaten tidlegare, har det stått Strondafjorden på offisielle kart – ei form ingen brukar. Resultatet er at fleirtalet no seier og skriv Strandefjorden. Ø-lyden er eit særtrekk ved talemålet i Valdres (og fleire andre område) som me meiner det er svært viktig å ta vare på.

For å ha denne moglegheita støttar me forslaget om at kommunane sjølve skal kunna bestemme skrivemåten av vegnamn, og at skrivemåten ikkje må samsvara med den skrivemåten Kartverket brukar, jf. alternativ 2.

Tillegg i ny § 7 Avgjerder

Departementet føreslår eit tillegg i ny § 7 Avgjerder, der det blir lovfesta kven som kan velja namn. Etter forslaget vel kommunane sjølv namn på dei namneobjekta der dei vedtek skrivemåten, jf. § 5 andre ledd.

Nord-Aurdal kommune meiner det er bra at det blir presisert i lova at det er kommunane som vel namn på dei namneobjekta der dei vedtek skrivemåten.

Ny § 8 (før § 6) Kunngjering og høyring

Departementet føreslår at kommunen skal ha ansvar for å kunngjera lokalt at det er reist namnesak, også når andre enn kommunen har reist saka. Dessutan føreslår departementet at Kartverket får lovfesta uttalerett når kommunen eller fylkeskommunen skal gjera vedtak i ei namnesak.

Nord-Aurdal kommune ser at det er mest formålstenleg å la kommunen ha ansvar for høyringar lokalt, fordi det er kommunen som kjenner til eigarar, organisasjonar og andre som bør orienterast om høyringa. Det bør presiserast at den som reiser namnesak, har utgreiingsplikt. Me har elles ingen

merknad til denne paragrafen, som stadfestar det som er gjeldande praksis. Me har heller ingen innvendingar mot at Kartverket får lovfesta uttalerett.

Ny § 9 Tilråding

Departementet føreslår eit tillegg til ny § 9 som pålegg stadnamntenesta å gi vedtaksorganet tilråding om namnevern.

Nord-Aurdal kommune meiner det er verdifullt for kommunane å få tilråding frå stadnamntenesta når det gjeld skrivemåten av stadnamn, fordi mange kommunar manglar kompetanse på namn, namneskikk og skrivemåte. Også dersom kommunen vel å bruke dialektnær skrivemåte av vegnamn o.a., er det nyttig å få Språkrådet sin kunnskap om kva namn kjem av, og liknande.

Ny § 10 (før § 7) Gjenopning

Departementet føreslår at denne paragrafen står uendra. Side 28 i høyringsbrevet står det at vedtak som er fatta av klagenemnda for stadnamnsaker med heimel i gjeldande lov, ikkje blir påverka av forslaget. Men så står det i neste avsnittet at departementet legg til grunn at eventuelle lovendringar er å rekne som «nye opplysningar», og at det kan gi grunnlag for å opne ei avslutta stadnamnsak på ny.

Nord-Aurdal kommune meiner at det som står i høyringsbrevet, er sjølvmotseiande, og at det dermed er uklart om kommunar kan ta opp att namnesaker som har vore behandla i klagenemnda etter dei gamle reglane. Etter vår meining må det vera mogleg å kunna gjera det, og det bør omtalast i denne paragrafen.

Ny § 12 (før § 10) Klage

Departementet føreslår at klageinstansen for klage på manglande bruk eller feilbruk av stadnamn blir endra frå «overordna departement» til «det organet som er nærast overordna det organet som klagen gjeld». For kommunane blir klageinstansen Fylkesmannen.

Nord-Aurdal kommune har ingen merknad til at Fylkesmannen blir klageinstans for klager som gjeld feil bruk og manglande bruk av vedtekne stadnamn når det gjeld kommunale eller fylkeskommunale organ.

Vår innvending til denne paragrafen er at han er vanskeleg å forstå for "folk flest".

Endring i ny § 13 (før § 11) Stadnamntenesta

I dag er landet delt inn i fire norske stadnamnområde, og dei åtte stadnamnkonsulentane er knytte til fire ulike universitetsmiljø. Departementet føreslår at stadnamntenesta, som i dag berre er administrativt tilknytt Språkrådet, blir ein del av Språkrådet. Det er naturleg, sidan Språkrådet etter omlegginga i 2005 har som samfunnsoppdrag å styrkje norsk språk. Vidare føreslår departementet at stadnamntenesta skal gi tilråding om «fastsetjing av namn, namneskikk og namnsetjing».

Nord-Aurdal kommune meiner det er bra å styrkje den statlege rådgivinga om norsk språk ved å samle rådgivarane i Språkrådet. Det gir eit større fagmiljø, særleg no når namnekompetansen ved

universiteta blir nedbygd. Dessutan blir det ei meir einskapleg praktisering av stadnamnlova. Me har heller ikkje innvendingar mot at stadnamntenesta skal gi råd i samband med fastsetjing av namn.

§ 14 Stadnamnregister (ikkje endra)

Det er ikkje forslag om endringar i ordlyden i denne paragrafen. Men Kartverket arbeider med å endre forvaltningsregimet for feltet "bruksnamn" i Sentralt stadnamnregister (SSR). Dette feltet blir brukt til å føre inn namn på alle slags bruk, anten det er (små)bruk som er skilde ut frå gardar, bustadtomter eller hyttetomter. Etter 1980 har feltet ofte vorte brukt til å angi tomtenummer og plannamn, eller det står tomt, om ikkje eigar melder inn ønske til kommunen om eit namn eller endring av eit eksisterande namn. I haust har Kartverket varsla at feltet blir stengt for oppdatering, og at det må reisast namnesak dersom eit namn skal inn i registeret eller endrast i registeret.

Nord-Aurdal kommune meiner at det må klargjerast betre og drøftast med kommunane kva som ligg i feltet «Bruksnamn» i SSR. Etter vårt syn må Kartverket skilja mellom «villanamn» (bustad- og hyttetomter) og namn på gardar, bruk, plassar og andre reelle stadnamn med kulturhistorisk og naturhistorisk verdi. Dette kan gjerast ved at SSR får eit eige felt for "Bruksnamn på villa- og hyttetomter", og at kommunane framleis har heimel til å føre inn endringar når det gjeld «villanamn». Forslaget frå Kartverket om å stengje feltet "bruksnamn" for oppdateringar fører til mykje og tidkrevjande byråkrati – eit meirarbeid som heller ikkje Kartverket kan ønskje seg.

Redaksjonelle endringar

Departementet har gjort ein del redaksjonelle endringar i lova for å gjera henne meir tilgjengeleg, og ber om tilbakemelding om det frå høyringsinstansane.

Nord-Aurdal kommune meiner at dei redaksjonelle endringane gjer det lettare å orientere seg i lova, og at innhaldet i føresegnene kjem betre fram.

Kommentarar til alternativ 2

Alternativ 2 omfattar alle endringsforslaga i alternativ 1, og inneheld dessutan eit forslag om at kommunane i større grad enn i dag får gjennomslag for sine ønske om skrivemåten av stadnamn. Departementet føreslår at § 4 andre ledd berre skal gjelde namn som Kartverket og fylkeskommunane gjer vedtak om. I dag skal kommunane i utgangspunktet følgje den skrivemåten som statlege myndigheiter har brukt, når kommunane skal gjera vedtak om vegnamn og liknande.

Nord-Aurdal kommune støttar forslaget om at kommunane i større grad enn i dag får gjennomslag for sine ønske om skrivemåten av stadnamn, og går inn for endringsforslaget i alternativ 2. Etter fordelinga i stadnamnlova vedtek kommunane stort sett berre namn på sekundære namneobjekt, det vil seia namn som er avleidde av eldre namn, dvs. primære namnedanningar. Etter dagens reglar må kommunen også rette seg etter den skrivemåten av primærnamna som Kartverket har fastsett.

Me ser likevel at ei slik overlating av fullmakt til kommunane har to sider. Det er nemleg to grupper som ønskjer lokalt herredømme over skrivemåten av lokale namn. For det fyrste har me dei som ønskjer at lokale stadnamn skal skrivast på ein talemålsnær måte, slik at desse uttaleformene ikkje blir borte. Fordi folk blir sterkt påverka av skriftbiletet, kan talemålsnære former fort bli borte når stadnamn blir normaliserte. For det andre har me dei som meiner at måten gardsnamn er skrivne på

i gamle dokument og kyrkjebøker, er den «opphavlege». Dersom kommunane har lite kunnskap om stadnamn, kan dei fort la seg påverke av den slags argument. Det kan føre til at lokale uttaleformer blir borte. Gardsnamnet Kvem på Østre Toten blir til dømes skrive Hveem i eldre dokument. Skulle eit sekundært namneval – i dette tilfellet eit vegnamn – bli Hveemsvegen, kan talemålsforma /Kvem/ fort bli borte til fordel for /Vem/ eller jamvel /Ve`em/.

Kommunane sit med mykje lokal kunnskap om lokalt talemål, og me trur at dei fleste kommunar kjem til å bruke høvet til å skrive namn meir talemålsnært, med stor respekt for eigen tradisjon. Samtidig kan det gi oss ein rik og interessant namneflora som får folk til å tenkje meir over kva vegnamn og andre stadnamn eigentleg betyr.

Me meiner likevel at det er verdifullt for kommunane å få råd frå stadnamntenesta i namnesaker som kommunane rår over.

Ein ekstra fordel ved å la kommunane ha endeleg rett til å avgjera skrivemåten av vegnamn og namn på grender, tettstader o.l., er at det blir mykje mindre byråkrati. I dag er det ein stor runddans etter at eit namn er føreslått, med høyring lokalt og i Språkrådet. Har Språkrådet merknader, sender dei saka til Kartverket, som så reiser namnesak dersom kommunen vedtek ein skrivemåte som ikkje er avleidd av namnet i primærfunksjonen. Dermed kan det ta både vinter og vår ein og fleire gonger før eit vegnamn blir bestemt og skiltet kan setjast opp.

Sluttmerknad

Nord-Aurdal kommune ber departementet om å få Språkrådet til å gå gjennom lova språkleg. Stort sett har lova eit godt språk, men ho har enkelte rettskrivingsfeil som bør rettast i eit viktig dokument som ei lov jo er.

For Nord-Aurdal kommune

Inger Torun Klosbøle

ordfører

Høyring om endringar i lov om stadnamn

Vedlegg:

23.10.2018	Høyring – forslag til endringar i stedsnavnloven	454874
23.10.2018	Høringsbrev – forslag	454875
23.10.2018	Høringsnotat med forslag	454876
23.10.2018	Liste over høringsinstansene	454877
26.11.2018	Forslag til svar på høyring	

Bakgrunn:

Kulturdepartementet har teke initiativ til ei endring av lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn. Nord-Aurdal kommune og dei andre Valdres-kommunane har vore sterkt engasjerte i stadnamnsaker, og det er derfor viktig at me svarar på høyringa. Mellom anna har det vore viktig for oss å kunna tillempe skrivemåten av vegnamn til dialekten. I retningslinjene som er vedtekne av kommunestyret, står det: «Målføret blir lagt til grunn for skrivemåten, i samsvar med lovregelen om å nytte nedervd, lokal uttale. Det inneber at kommunale namn får skriftformer som byggjer på målføre og opphav.»

Fram til 2017 har Kartverket tolka § 4 i lov om stadnamn slik at ein i hovudtrekk skulle følgje normert skrift (nynorsk eller bokmål) i skrivemåten av stadnamn. I 2017 vart tolkinga oppmjuka noko ved at forskrifta vart endra. Dei nye reglane om skrivemåten av stadnamn vart òg endra etter høyring i 2017/2018.

Det er Kartverket som bestemmer skrivemåten av «gardsnamn, bruksnamn, seternamn, naturnamn, reinbeitedistrikt, namn på statlege anlegg o.l. dersom ikkje anna er fastsett i lov eller forskrift». Kommunen fastset «skrivemåten av offisiell adresse av namn på tettstader, grender, kommunale gater, vegar, torg, bydelar, bustadfelt, anlegg o.l.». Når kommunen fastset vegnamn, har Kartverket meint at ein måtte følgje den skrivemåten dei har vedteke for gardsnamnet eller naturnamnet t.d. Vårt syn har vore at det var ei opning for å skrive namn dialektnært, fordi det stod i lova at det skulle «takast utgangspunkt i den nedervde lokale uttalen» ved fastsetjing av skrivemåten av stadnamn. Det har ført til usemje i nokre saker om vegnamn.

Saksopplysningar:

Kulturdepartementet føreslår at lov om stadnamn blir endra slik at kommunane får større innverknad i stadnamnsaker i sitt område. Endringane som no kjem i lova, er ei oppfølging av oppmjukingane i forskrifta i 2017 og i reglane om skrivemåten av stadnamn i 2018.

Kulturdepartementet har også eit alternativ 2. Det inneber at ein går inn for alternativ 1 og dessutan alternativ 2, der det står at kommunane kan gjera sine namnevedtak utan å måtte følgje den skrivemåten som Kartverket brukar for eit namn på ein primærfunksjon. Det gir altså full aksept for at kommunen kan vedta namnet «Fødnesvegen» sjølv om Kartverket har bestemt at naturnamnet er Fodnes.

I arbeidet med å setja namn på vegar har Nord-Aurdal kommune og dei andre Valdres-kommunane heile tida brukt skrivemåtar opp til valdrestalemålet. Me har også engasjert oss sterkt i arbeidet for å få ei oppmjuking av stadnamnlova. I høyringa som galddt forskrift til lov om stadnamn, vart det vist til Valdres og våre innspel i høyringsbrevet.

Vurdering:

Forslaget i alternativ 1 om endringar i lov om stadnamn opnar for det som har vore viktig for oss, nemleg å kunna skrive lokale vegnamn på ein måte som ligg opp til lokalt talemål.

Me gir òg full støtte til alternativ 2, som eventuelt kjem i tillegg til alternativ 1. Dersom det går gjennom, sparar vi oss for mykje byråkrati som følgjer av klagesaker etter dagens lovverk.

Forslag til vedtak:

Kommunestyret sender det vedlagde høyringsbrevet til Kulturdepartementet som vårt innspel til høyring om endring i lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn.